

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับกลไกชุมชนในการจัดการปัญหาช้างป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักและการสัมภาษณ์ เสริมข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นเป้าหมายการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 48,802 คน (อำเภอสอยดาว. 2559 : 2) ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่าง 397 คน

การกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample Size) จะใช้สูตรของทาโรยามาเน (Taro Yamane) คำนวณขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสมดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

$$n = \text{ขนาดตัวอย่าง}$$

$$N = \text{ขนาดประชากร}$$

$$e = \text{ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม (Sampling Error)}$$

- ความคลาดเคลื่อนมากที่สุดที่ยอมรับได้ = $\pm 5\%$

- ความเชื่อมั่นในการสุ่มน้อยที่สุดที่ยอมรับได้ คือความเชื่อมั่นในการสุ่ม 95 %

เพราะฉะนั้น

$$n = \frac{48,802}{1 + 48,802 (0.5)^2}$$

$$n = \frac{48,802}{123.005}$$

$$= 396.74$$

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างคือ 397 คน

ส่วนเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง (Sample Technique) ใช้การสุ่มแบบสองขั้นตอน คือขั้นแรกใช้การสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Sampling) และขั้นที่สองใช้การสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling)

ขั้นแรก ใช้การสุ่มแบบสัดส่วนพิจารณาสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประชากรที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตอำเภอสอยดาว โดยใช้หลักการแบ่งสัดส่วนตามการเทียบบัญชีใดรายการ

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ชื่อตำบล	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1.ตำบลทรายขาว	10,070	82
2.ตำบลทับช้าง	12,685	103
3.ตำบลทุ่งขนาน	8,053	65
4.ตำบลสะตอน	6,113	50
5.ตำบลปะตง	11,881	97
รวมทั้งหมด	48,802	397

ขั้นที่สอง ใช้การสุ่มโดยเลือกตัวอย่างในลักษณะการบังเอิญพบ อาทิ ประชาชนที่มาติดต่อกับหน่วยงานราชการ ประชาชนที่เข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน ประชุมตำบลหรือประชุมอำเภอ ก็ได้ขอให้ช่วยตอบแบบสอบถามและรับแบบสอบถามกลับคืนมาทันที ที่ตอบเสร็จ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยได้แก่แบบสอบถาม (Questionnaire) ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับกลไกชุมชนในการจัดการปัญหาช้างป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การสร้างเครื่องมือในการศึกษา
3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ตามโครงสร้างเนื้อหาและความถูกต้องเหมาะสมของภาษา
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรง โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและหัวข้อวิจัย จำนวน 3 คน

4.1 นายอนุชา อินทสร นายอำเภอสอยดาว

4.2 นายสิทธิชัย บรรพต หัวหน้าฯเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว

4.3 ศศ.ดร.ชวงศ์ อุบาสี ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย

5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

องค์ประกอบของเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วยเนื้อหาสรุป ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close - ended) และเลือกตอบ (Check - list) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชากรที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ที่งานวิจัยนี้ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอสอยดาว การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและอาชีพ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะเลือกตอบ (Check - list) เกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาช้างป่า ในเขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี จำนวน 16 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะ เลือกตอบ (Check - list) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาช้างป่าในเขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย สำหรับการวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม สร้างขึ้นตามลักษณะการสร้างแบบวัดทัศนคติที่เรียกว่า (Likert Scale) โดยมีตัวเลือกตอบแบบ 5 ระดับ โดยในแต่ละระดับกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับเห็นด้วยมาก
4	หมายถึง	ระดับเห็นด้วย
3	หมายถึง	ระดับไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ระดับไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ระดับไม่เห็นด้วยมาก

ในการตีความจะแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนระหว่าง 4.50 – 5.00	แสดงว่าเห็นด้วยมาก
คะแนนระหว่าง 3.50 – 4.49	แสดงว่าเห็นด้วย
คะแนนระหว่าง 2.50 – 3.49	แสดงว่าไม่แน่ใจ
คะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49	แสดงว่าไม่เห็นด้วย
คะแนนระหว่าง 1.00 – 1.49	แสดงว่าไม่เห็นด้วยมาก

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 การวิจัยเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาช้างป่า วิธีการแก้ไขปัญหาช้างป่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาช้างป่า

1.1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) ได้แก่ เอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ แล้วระดับหนึ่ง เอกสารชั้นรองที่สำคัญ หนังสือพิมพ์ ตำราวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในรูปแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-informants)

การสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึกโดยที่ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

ชื่อ – สกุล

สถานภาพในการให้ข้อมูล

2.1 นายชาติรี	สมิงกล้าทัพ	ท้องถิ่นอำเภอสอยดาว
2.2 นายวรายุทธ	แซ่ไค้ว	ปลัดอำเภอ ฝ่ายปกครอง
2.3 นายสุริยา	ลาภิเศษ	เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว
2.4 นายประวิทย์	มูลวัน	เกษตรกรที่ประสบปัญหาช้างป่า หมู่ 1
บ้านคลองทราย
2.5 นายชวน	แก้วมโน	เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว
2.6 นางสาวอชาสินี	กิจเจริญ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 18 บ้านคลองพอก
2.7 นายประภาส	พุ่มคนสิน	อดีตนายกเทศมนตรีตำบลทับช้าง หมู่ที่ 1

- 2.8 นายวสันต์ ศรีวุฒิ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลทับช้าง
 2.9 นายปฐมพงศ์ ศรีมา เกษตรกรเจ้าของสวนผลไม้หมู่ที่ 12
 บ้านนากระชาย

3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participative Observation) คือผู้วิจัยอาศัยอยู่ในพื้นที่ ตำบลทรายขาว อำเภอสอยดาว เป็นระยะเวลา 14 ปี และมีประสบการณ์จากการทำงานในองค์กรปกครองท้องถิ่น กล่าวคือผู้วิจัยได้มีโอกาสทำงานที่เทศบาลตำบลทับช้าง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี เป็นระยะเวลาการทำงาน 9 ปี ในตำแหน่งเจ้าพนักงานธุรการ ชำนาญงาน ทำให้ได้รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นในอำเภอสอยดาวเกี่ยวกับปัญหาช้างป่าและได้ฟังการบอกเล่าจากผู้สูงอายุในชุมชนในการแก้ปัญหาช้างป่า

การตรวจสอบข้อมูล

ในการตรวจสอบข้อมูล ผู้ศึกษาใช้หลักการสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการดังนี้

1. การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน ในการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหช้างป่า จะใช้แหล่งข้อมูลจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์มาเปรียบเทียบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่าจะแตกต่างกันหรือไม่
2. การตรวจสอบโดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในช่วงเวลาที่ต่างกัน เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาช้างป่าในพื้นที่อำเภอสอยดาวก็จะลงไปสัมภาษณ์ 2 ครั้ง ในช่วงเวลาที่ห่างกัน 2 สัปดาห์หรือหนึ่งเดือน แล้วนำมาเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่าคงเส้นคงวาหรือขัดแย้งกัน
3. การตรวจสอบข้อมูลด้วยการอาศัยความแตกต่างด้านแหล่งข้อมูล หมายถึง การนำเอาความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลเดียวกันที่ได้รับมาจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ว่ามีความเหมือนหรือต่างกัน เช่น การนำข้อมูลวิธีการแก้ไขปัญหช้างป่า มาเทียบเคียงกันว่าข้อมูลที่ได้รับมาจากฝ่ายชาวบ้านและข้าราชการมีความเหมือนหรือมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงไหน อย่างไร และข้อมูลที่ได้รับจากฝ่ายใดจะมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือมากกว่ากัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มเติมคำอธิบายตารางที่ได้จากการสำรวจให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร มาสรุปเป็นข้อค้นพบของงานวิจัย